

Novus
Mundus

AYDA ERBAL

Nefret-Kiran 9

Ünlü fizikçi Albert Einstein'ın "Bir önyargını parçalamak, atomu parçalamaktan daha zordur" diyen sözleriyle başlayalım. Kültürlerarası önyargılan bir nebze de olsa gidermeye katkıda bulunsun diye kaleme aldığımız "Nefret Kiran" serisinde 9. Haftadayız. Okullarda yapabileceklimize devam ediyoruz.

11- Bu madde özellikle de çokkültürlü okullarda öğretmenlik yapanlara:

Kültürel olarak aşağılanan ya da rahatsız edilen çocukların bu rahatsızlıklarını dile getirebilmeleri için karşılıklı güvene dayalı bir rehberlik mekanizmasının kurulmasına önayak olun.

12- Benzer bir rehberlik mekanizmasını açık ya da üstü kapalı bir biçimde cinsel tacize uğramış çocukların başvurabilmeleri için de oluşturmakta yarar vardır. Ülkemizde ilk ve orta dereceli okullarda cinsel taciz, rapor edilmeyen okul suçları arasında oldukça büyük bir paya sahiptir. Bunda daha önce cinsel tacize uğrayıp da bunu bir biçimde birileriyle konuşmaya çalışan çocuk ya da gençlerin uğradığı akibetin de payı vardır. Oysa bunu aşmanın tek yolu bu meseleleri açıkça konuşabilecek, konuşulduktan sonra da çocuğun/gençin kendini suçlu hissetmeyeceği bir mekanizma oluşturmaktır.

13- Türkiye'deki yasalar ne diyor bilmiyorum, uzak olduğum için de herhangi bir kitapçıya gidip kontrol etme fırsatım yok ancak bu yasaların bilmekte fayda olabilir. Örneğin Amerika'da federal anayasa da evsiz (homeless) çocuklara da eğitim hizmeti verilmesini zorunlu hale getiren McKinney maddesi vardır ve bu konuda sorumluluk gösteren aileler okulların bu maddeye uyumlu çalışıp çalışmadıklarını kontrol ederler.

14- Eğer çokkültürlü bir okulda öğretmenlik yapıyorsanız, değişik kültürlerin önemli günlerine de yer veren bir sınıf işi takvim hazırlayabilirsiniz.

15- Anneler ya da babalar günü yerine, "sizin için özel birileri" günleri kutlamaya başlamak da bugüne kadar annezis ya da babasız çocukların maruz kaldığı duygusal baskıya son vermek için iyi bir fikir olabilir. Aileleri de içine alan okul gezileri ya da programlar tasarlarken öğrencileriniz arasında evlat edinilmiş ya da üvey ya da anne-babasız çocukların olabileceğini göz önünde bulundurun.

16- Çokkültürlü okullarda görev yapıyorsanız, okul yönetiminin ya da öğretmenlerin herhangi bir dinin özel günlerine sınav koymamaları için çaba gösterin.

17- Belki sonuç elde etmesi çok zor olabilir ancak okul kafeteryalarının değişik diyet seçenekleri içeren yemekler buldurmasına çaba gösterin.

Gelelim işyeri ortamında neler yapabileceğimize. Belki de burada sayacaklarımız bir bölümünü zaten gündelik hayatımızın akışı için

Dağlık Karabağ'da yıllardır süren savaşın izlerini silmek için bir psikolog yıllardır mücadele veriyor

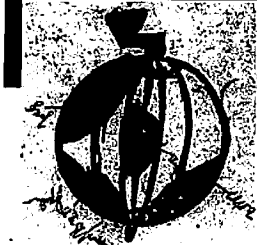
Savaş çocuklarının gözüyle

"Karabağ'daki her çocuğun ve her yetişkinin bir hikâyesi var" diyor 36 yaşındaki psikolog ve Yerevan Devlet Tıp Üniversitesi Tıbbi Psikoloji Bölümü Başkanı Khaçatur Khaçik Gasparian ve ekliyor: "Birilerinin onları dinlemesine büyük ihtiyaç duyuyorlar."

Karabağ'daki herşeyi harap eden savaşın siyasi, askeri ve ekonomik yönlerine ilişkin özellikle 1991'den 1994'e kadar çok şey yazıldı ancak savaşın nüfusun geneli özellikle de çocuklar üzerindeki uzun vadeli psikolojik etkilerine çok az değinildi.

1997'de Gasparian başkanlığında profesyonel bir heyet tarafından yürütülen ve rastgele seçilmiş 158 yetişkini temel alan bir araştırma aile üyelerinin kaybı nedeniyle bu yetişkinlerin yüzde 80'inin yaşadıkları acı nedeniyle çeşitli rahatsızlıklar olduğunu ortaya koydu. Araştırma sonuçlarına göre söz konusu grupta 226 korku vakası (çoğunlukla bir kişinin birden fazla fobisi vardı) ve 198 değişik psikosomatik semptom tespit edildi. Gasparian bu araştırma sonrasında Karabağ'daki çocukların büyük kısmının babalarını kaybetmekten korktuklarını ve savaşın yeniden başlamasından çok endişe ettiklerini gördü.

"Karabağ'da son 10 yıldır süren travmatik olaylar somatik tepkilere neden oluyor" diyor Gasparian, "Örneğin çocuklar arasında şeker hastalığı oranında artış var. Aynı zamanda kalp ve damar rahatsızlıkları da sözkonusu. Bunlar da doğrudan korku ve paniklerin bir sonucu." Gasparian'a göre savaşın en kötü psikolojik etki-

8 yaşındaki bir erkek çocuğunun yaptığı harita Moskova, Fransa, ABD ve İngiltere'yi gösteriyor. Karabağ'ın nerede olduğu sorusuna ise bu çocuk şöyle yanıt verdi: "Karabağ haritada yok, kimsesiz Karabağ'a aldırıyor."

"Pek çok insanın geleceğe güveni yok" diyor Gasparian bu duygunun Karabağ toplumu üzerinde uzun vadeli etkileri olabileceğini ifade ediyor. Psikolog gözüyle uzun süreli travma sonrası sendromlarının somatik rahatsızlıklara dönüştürülebileceğini ve Karabağ'da da bu gibi hastalıkların oranının hali hazırda artmış olduğunu anlatıyor. Gasparian'a göre bu gibi konularla ilgilenmek özellikle de askerlerin sorunlarına yoğunlaşmak üzere pek çok özel program oluşturulması şart. 1992'den beri Karabağ'da değişik psikolojik programlar uygulanıyor. 1994'te Sınır Tanımayan Doktorlar (Medicins Sans Frontieres-MSF) kuruluşu ile birlikte bir girişim başlatarak Stepanakert'teki psikolojik merkezinin başkanlığını üstlendi. Gasparian ve bir grup psikolog burada bombalanma olaylarının hemen ardından 300'den fazla çocuk ve 150 yetişkinin tedavisini üstlendiler.

1994'ten bu yana 1000'den fazla hasta (657'si şizofren, 266'sı sara hastası olmak üzere) savaşın yol açtığı psikolojik

gördü. Ancak teknik, insan ve mali kaynaklardaki yetersizlikler nedeniyle herkese gereken oranda uzun vadeli tedaviler uygulanamadı.

Geçen yaz Stepanakert'te bir eğitim programı düzenlenen Gasparian diaspora ve Ermenistan'dan gelen doktorların (Kanada'dan Lara Aharonian, New York'tan Edmond Gergerian, Moskova'dan Dikran Nalbandian ve Yerevan'dan pek çok doktor) yerel tıp uzmanlarına yararlı bilgi ve malzeme aktarmalarını sağladı. Ancak Karabağ'da psikolojik tedavi ve müdahalenin geleceği son derece belirsiz. Karabağ Sağlık Bakanı ve yetkilileri ile birlikte çalışan Gasparian sürekli hizmet verebilecek bir psikoloji merkezi kurmaya çalışıyor. Yetkililer kendisine gereken yardımlarda bulunsa da maddi destek hâlâ önemli bir sorun teşkil ediyor. "Karabağ'da çevre bölgelere de hizmet verebilecek sürekli bir psikoloji merkezi kurmak 100 bin dolardan daha aza mal olur" diyor Gasparian ve bu amaçla baş vurduğu diasporadaki birtakım Ermeni kuruluşlarından umutla yanıt bekliyor.

"Psikolojik rahatsızlıkları olan insanların tedavi edileceği bir merkez önemi nasıl anlatacağımı bilemiyorum. Uluslararası kuruluşların kısa vadeli yardımları gereken uzun vadeli çözümlerini sağlamaz" diye açıklıyor Gasparian, "Yetişkinleri özellikle de gazileri ve çocukları tedavi etmek zorundayız. Bu, bütün bir kuşağın geleceği ümidini kaybetmemesini sağlayacak tek yol."

(AIM'in Ocak 2000 sayısında Hraç Çilingiryan imzasıyla çıkan yazıdan derleyerek çeviren Karim Karimyan)